

Streszczenie

Miłość i medycyna. Dyskurs miłosny w dolce stil novo („słodkim nowym stylu”)

Przedmiotem rozprawy jest refleksja nad chorobą miłosną (*aegritudo amoris*) w dyskursie poetyckim *dolce stil novo* i średniowiecznym dyskursie medycznym. W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie o istnienie możliwych związków pomiędzy wiedzą medyczną dotyczącą cierpienia miłosnego a jego przedstawieniami w poezji, w niniejszej pracy zostały przeprowadzone analizy porównawcze utworów poetów *stilnovistów* – Guida Guinizzellego, Guida Cavalcantiego, Cina da Pistoia, Dina Frescobaldiego, Lapa Gianniego i Gianniego Alfaniego z ówczesnymi traktatami filozoficzno-medycznymi, medycznymi i optycznymi, takimi jak: *Peri psychēs* (*De anima*) Arystotelesa, *Aphorismoi* (*Aphorismi*) Hipokratesa, *Peri chreias moriōn* (*De usu partium corporis humani*) Galena, *Problemata* (*Problemata*) Aleksandra z Afrodyzji, *al-Qānūn fī -ṭibb* (*Kanon medycyny*) i *Kitāb al-Nafs* (*Liber de anima seu sextus de naturalibus*) Awicenny, *Viaticum* Konstantyna Afrykańczyka, *Glosule super Viaticum* Gérarda de Berry, *Questiones super Viaticum* Piotra Hiszpana, *Al-Kulliyat fī al-Tibb* (*Colliget*) Awerroesa, *Tractatus de amore qui heroicis nominatur* Arnaua z Villanova, *Kitāb al-manāẓir* (*De aspectibus / Perspectiva*) Alhazena i *Perspectiva communis* Johna Peckhama.

W pierwszych rozdziałach pracy – *Lo stato della questione, Il concetto di amore degli stilnovisti e dei medici: dall’eros alla malinconia, La malattia d’amore nel Medioevo, Gli stilnovisti e la trattatistica medica* – przedstawiono stan badań dotyczący zarówno poezji *stilnovistów*, jak i kwestii miłości w średniowiecznej wiedzy medycznej. Położono akcent na wyjaśnienie – w świetle przesłanek historycznych oraz badań nad obiegiem tekstów naukowych – możliwej znajomości traktatów oraz poglądów medycznych na temat miłości przez poetów *dolce stil novo*, co stanowi podstawę do przeprowadzonych w rozprawie analiz.

W rozdziale *La sofferenza amorosa come materia della creazione poetica? (Cierpienie miłosne jako materia twórczości poetyckiej?)*, ukazano różne formy cierpienia spowodowanego doświadczeniem miłości. Przedmiotem analizy były takie motywy jak: bolesna rana miłosna, smutek, bolesne westchnienia, lęk i niepokój, szaleństwo, śmierć – antycypowana przez bladość i wyczerpanie zakochanego podmiotu.

W rozdziale *L’amore e la creazione poetica come pharmakon? (Miłość i twórczość poetycka jako farmakon?)*, akcent został przeniesiony na „retorykę miłości irracjonalnej” (*retorica dell’amore irrazionale*), która jest ściśle związana z pojęciem *farmakonu* i odsłania ambiwalencję miłości, będącej jednocześnie trucizną i lekarstwem. Analizy tekstów poetyckich skupiły się na obrazach, w których ujawniły się sprzeczności wpisane w miłosne doświadczenie, m.in. ból i przyjemność, żar i rozkosz, wymowne milczenie, Eros-Tanatos.

Przedmiotem ostatniego rozdziału, *L’amore e la creazione poetica come terapia? (Miłość i twórczość poetycka jako terapia?)*, była próba odpowiedzi na pytanie, czy miłość i twórczość poetycką *dolce stil novo* można postrzegać w kategoriach medycznej terapii. Dlatego też nacisk położono na nierozzerwalny związek miłosnego cierpienia i procesu twórczego, w trakcie którego poeta ukazuje siebie jako jednostkę dotkniętą chorobą miłosną

i jednocześnie próbuje się od tego doświadczenia zdystansować, przetwarzając je artystycznie za pomocą wyobraźni i rozumu. W konsekwencji, w polu analiz znalazły się zjawiska nieodłącznie związane z aktem twórczym, tworzeniem poetyckich obrazów: wyobrażanie sobie ukochanego obiektu w umyśle oraz wyobrażanie sobie ukochanego obiektu w sercu i kreowanie damy jako ucieleśnienia piękna (światlista ukochana, ukochana wybawicielka).

W świetle przeprowadzonych analiz nasuwa się wniosek, że medyczna wizja miłości ukazana przez autorów traktatów i jej artystyczny obraz stworzony przez poetów *stilnovistów* charakteryzują się podobieństwem. Jednak, pomimo licznych cech wspólnych, w przypadku liryki *dolce stil novo* należy podkreślić wielość źródeł inspiracji literackich, filozoficznych, teologicznych. Ów splot obrazów i doświadczeń kulturowych, w spotkaniu z refleksją medyczną, ujawnia złożoność wizji miłości u poetów *stilnovistów*. Wrażliwość i wirtuozeria poetycka reprezentantów nurtu „słodkiego nowego stylu” – dostrzegalne w wyrafinowanym użyciu figur retorycznych oraz artystycznej transformacji poglądów medycznych – przejawiają się w pełni w szczegółowych przedstawieniach stanów afektywnych jednostki. Wspomniane opisy kondycji psychicznej zakochanego – zgodne z „poetyką przeżyć wewnętrznych” (*poetica dell’interiorità*) właściwą *dolce stil novo* – okazują się zdecydowanie bardziej pogłębione i zindywidualizowane w porównaniu z opisami zawartymi w traktatach, skupionych raczej na charakterystyce zjawisk fizjologicznych towarzyszących chorobie miłosnej. Ponadto, wiersze „słodkiego nowego stylu” obrazują często rozszczepienie podmiotu, który – wyposażony w szczególną metaświadomość – jednocześnie obserwuje siebie kochającego i siebie piszącego o miłości. To właśnie dzięki wspomnianej metaświadomości utwory *dolce stil novo* przynoszą rozmaite refleksje dotyczące samego pisania, które z jednej strony pozwala złagodzić objawy choroby miłosnej, a z drugiej żywi się uporczywym, lecz nigdy niezaspokojonym pragnieniem. Dlatego też poeci *stilnoviści* – w przeciwieństwie do autorów traktatów – odrzucają możliwość całkowitego wyzdrowienia z choroby miłosnej, gdyż spełnienie pragnienia pociągałoby za sobą nieuchronną utratę inspiracji.

Słowa kluczowe: *aegritudo amoris*, *dolce stil novo*, filozofia, medycyna, optyka